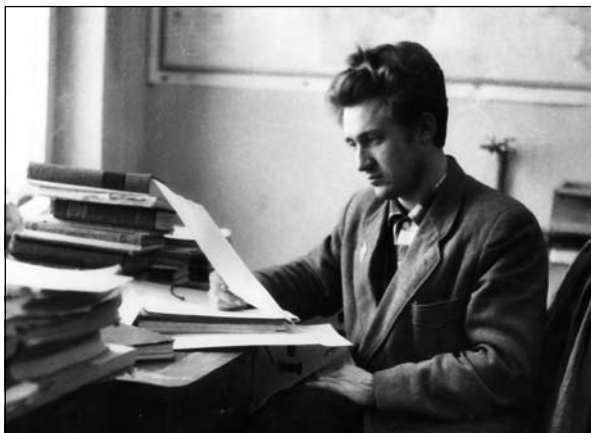

висновків. Її узагальнювальні роботи, особливо в часи, коли розкопки проводилися вкрай інтенсивно і накопичувалась сила-силенна речового матеріалу, нерідко неохопленого дослідженням за браком часу, мали неабияку наукову цінність. І нині кожен археологічний проект на ділянках античної хори не обходиться без аналізу висновків і зауважень, висловлених в працях Ірини Тимофіївни Кругликової.

Не кожній людині дано прожити таке довге й насичене життя. Тож нехай усі досягнення дослідниці стануть яскравим прикладом для навчання та наслідування наступними поколіннями науковців. Колектив античного відділу Інституту археології Національної академії наук України вітає Ірину Тимофіївну з цим поважним ювілеєм і зичить їй міцного здоров'я, натхнення, впевненості та незламної сили духу.

ДО 70-РІЧЧЯ ВОЛОДИМИРА КУЗЬМИЧА МІХЕЄВА

В.К. Міхеєв народився 12 листопада 1937 р. у с. Лухівка Саранського р-ну Мордовської АРСР. У 1960 р. закінчив історичний факультет Харківського державного університету (ХДУ) (паралельно в 1959—1965 рр. був лаборантом, старшим лаборантом археологічного музею ХДУ). У 1964—1967 рр. навчався в аспірантурі при кафедрі стародавньої історії та археології. У 1965—1969 рр. Володимир Кузьмич був викладачем, а в 1969—1975 рр. — старшим викладачем кафедри історії стародавнього світу та археології. У 1975 р. затверджений на посаді доцента. З 1977 р. В.К. Міхеєв — доцент кафедри історіографії, джерелознавства та археології. У 1968 р. учений захистив кандидатську дисертацію «Основные ремесленные производства болгаро-аланского населения Подонья в VIII—X вв.» (ХДУ, науковий керівник — професор Б.А. Шрамко). У 1986 р. захистив докторську дисертацію «Экономические и социальные отношения у населения сал-

тово-маяцкой культуры Подонья — Приазовья (середина VIII — середина X вв.)» (Київ, Інститут археології АН УРСР). У ХДУ, Слов'янській філії ХДУ (Донецька область), Харківському інституті культури викладав загальні курси: «Основи археології», «Основи етнографії», «Історія Стародавнього Риму», «Історія первісного суспільства»; спецкурси: «Методика археологічних досліджень», «Археологія східних слов'ян», «Середньовічна археологія» та ін.

В.К. Міхеєв — автор понад 100 наукових, науково-популярних та методичних праць, серед яких монографії «Справочник по археологии Украины: Харьковская область» (Київ, 1977, у співавторстві), «Подонье в составе Хазарского каганата» (Харків, 1985), «Археология железного века Восточной Европы (древние славяне)» (Белгород, 1989, у співавторстві), «Археологические памятники Белгородской области» (випуски 1—3) (Белгород, 1992; 1993; 1995, у співавторстві) та навчальний посібник «Археология залізного віку Східної Європи» (Харків, 2000, у співавторстві). Член Головної редколегії «Свода памятников истории и культуры Украины», редколегії «Вестника Харьковского университета» (серія «Історія») (до 2001 р.), «Болгарского ежегодника», щорічника «Древности», журналів «Археологія» Інституту археології НАН України та «Східний світ». Головний редактор «Харківського історіографічного збірника» (до 2001 р.), член редколегії «Харьковского биографического словаря».

У 1999 р. В.К. Міхеєва обрано академіком Всеукраїнської академії історичних наук. Член спеціалізованої ради Інституту археології НАН України і Інституту сходознавства НАН України

ім. А. Кримського. Був членом спеціалізованої ради історичного факультету ХДУ (1996—1999). У 1973—1974 рр. стажувався у Софійському уні-верситеті (Болгарія). З 1987 до 1991 р. був заступником декана з наукової роботи. У 1997—1999 рр. — проректор ХДУ з навчальної роботи. Під науковим керівництвом В.К. Міхеєва захищено 7 кандидатських та докторських дисертацій. Член правління Міжреспубліканської асоціації болгаристів. Лауреат премії ім. Героя Радянського Союзу К.М. Курячого (1968). У 1995 р. Всеукраїнською спілкою краєзнавців відзначений званням Почесний краєзнавець. Заслужений діяч науки і техніки України (1997). У складі кафедри йому присуджено Республіканську премію ім. Д. Яворницького (1997) Всеукраїнської спілки краєзнавців. В.К. Міхеєв — незмінний керівник археологічних експедицій. У 1995—2000 рр. — директор Східнорегіонального відділення Центру пам'ятокознавства НАН України та Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. З 1999 р. — стипендіат обласної стипендії ім. В.Н. Каразіна. У 1997 р. обраний до складу правління Міжнародної унії археологів-славистів. З 1999 р. спочатку паралельно, а потім постійно працює у Східноукраїнській філії Міжнародного Соломонового університету (м. Харків) професором, а згодом завідувачем кафедри історії.

У стінах нового навчального закладу В.К. Міхеєв продовжив читання лекційного курсу «Основи археології», розробив для викладання курси «Основи антропології», «Введение в историческую науку», «Специальные исторические дисциплины», «История и археология Хазарского каганата» и «Этнодемография стран Западной Европы». В.К. Міхеєв — керівник археологічної практики студентів I курсу, відповідає за підготовку й написання курсових та дипломних робіт, є постійним членом Державної екзаменаційної комісії. Читає лекції з хозарознавчої тематики слухачам літньої школи з іудаїки, очолює археологічну експедицію Східноукраїнської філії Міжнародного Соломонового університету.

Організаційний талант В.К. Міхеєва проявився під час проведення першого Міжнародного колоквиуму «Хазары» (Єрусалим, 1999 р.), коли завдяки його зусиллям було досягнуто домовленість між провідними вченими України, Москви та Санкт-Петербурга щодо створення у Харкові при Східноукраїнській філії Міжнародного Соломонового університету Міжнародного науково-дослідницького центру хозарознавства. Проект було реалізовано в листопаді 2002 р., центр очолив В.К. Міхеєв. У 2002 р. Центр хозарознавства почав видавати щорічник «Хазарский альманах» (головний редактор — В.К. Міхеєв), з 2004 р. спільно з Інститутом сходознавства НАН

В.К. Міхеєв та В.В. Колода на Сухогомільшанському городищі (вересень 2007 р.)

України ім. А. Кримського (на 2007 р. вийшло 6 томів). За ініціативою В.К. Міхеєва Центром хозарознавства у жовтні 2002 р. було проведено міжнародний історико-археологічний симпозиум «Хазарское государство и проблемы историко-культурного развития народов Евразии», присвячений 100-річчю XII Археологічного з'їзду. Учасники симпозиуму відвідали Верхньосалтівський археологічний комплекс VIII—X ст. — пам'ятку археології національного значення та відзначили її жалюгідний стан. Матеріали симпозиуму було опубліковано в першому томі «Хазарского альманаха» (2002).

На честь 110-річчя з дня народження видатного сходознавця та вченого-гуманіста професора А.П. Ковалевського (1895—1969) Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Східноукраїнська філія Міжнародного Соломонового університету, Центр хозарознавства провели у листопаді 2005 р. міжнародну наукову конференцію (голова оргкомітету — В.К. Міхеєв), у роботі якої взяли участь провідні вчені Москви, Києва, Харкова, Львова, Сімферополя. Доповіді, представлені на конференції, лягли в основу четвертого тому «Хазарского альманаха».

Своє 70-річчя професор В.К. Міхеєв зустрічає у розквіті сил та таланту, що підтверджує не лише його організаторська та навчальна діяльність, а й численні наукові статті та нещодавно надрукована монографія «Население Хазарского каганата в памятниках истории и культуры. Сухогомільшанский могильник VIII—X вв.», роботу над

якою було розпочато ще під час його роботи у Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна та закінчено разом зі своїм учнем В.С. Аксьоновим.

Невтомний працівник, наполегливий дослідник, як і його вчитель професор Борис Андрійович Шрамко, Володимир Кузьмич є взірцем видатно-

го вченого, громадського діяча та чуйної людини, здатної відгукнутися на чужу біду та порадити успіхам інших. Він багато зробив для розвитку археологічних досліджень і суттєво збагатив вітчизняну історичну науку. Попереду — нові відкриття, нові творчі звершення. Побажаємо шановному ювіляру творчого натхнення та нових наукових здобутків.

С.Й. Татаринів

АРХЕОЛОГІЯ В АРТЕМІВСЬКОМУ МУЗЕЇ У 1920—1930-х роках

Матеріали, що зберігаються у Науковому архіві Інституту археології НАН України (фонди ВУАК), містять цікаві відомості про Артемівський окружний музей ім. тов. Артема та його завідувача Іллю Артемовича Часовникова, проливають світло на питання існування у довоєнному музеї археологічних колекцій. Музей було спалено фашистськими загарбниками в грудні 1942 р.

Раніше вважалося, що такі колекції були, і професор Дніпропетровського університету І.Ф. Ковальова у кандидатській дисертації згадувала прізвище І.А. Часовникова серед співробітників Дніпрогесівської експедиції під керівництвом академіка Д.І. Яворницького у 1929—1930 рр.

За допомогою к. і. н. С.М. Ляшко та завідувачки Архіву ІА НАН України Г.О. Станіциної вдалося вирішити зазначені питання, за що автор їм дуже вдячний.

Насамперед лист І.А. Часовникова до ВУАК від 22 травня 1925 р. містить інформацію, згідно з якою «по археології, етнографії и искусству экспонатов нет, музей открыт 6 января 1924 года и пока располагает коллекциями по природе и производству Артемовского округа».

Відсутність археологічних матеріалів турбувала І.А. Часовникова, і він звернувся до В.О. Гордцова, який працював тоді у Державному історичному музеї СРСР у Москві. 27 серпня 1927 р. Часовников писав: «Уважаемый профессор! Артемовский окружной музей приступил к изучению Артемовского округа (б. Бахмут. уезд Екатери. губ) в археологическом отношении. Очень ценно для музея иметь Ваши труды по раскопкам,

которые вы производили в нашем округе. Музей обращается к Вам с просьбой передать ему такое». Чи відповів В.О. Гордцов І.А. Часовникову — невідомо.

У 1928 р. І.А. Часовников розпочав клопотання перед Окрнаросвітою про фінансування місцевих археологічних розкопок.

У серпні 1928 р. він писав до ВУАК: «Артемівський музей одержав 750 крб., які гадає витратити на археологічні розкопки (...) тому музей звертається с проханням взяти на себе проведення розкопки в межах Артемівської округи з тим, щоб 1) розкопка була проведена на протязі вересня і 2) всі знайдені речі були передані до Артемівського музею (...) Відповідь треба одержати терміново, бо бракує часу».

2 вересня 1928 р. І.А. Часовников написав до ВУАК: «Зробив пропозицію внести 750 крб. на рахунок ВУАК відповідь не одержано (...) музей прохає телеграфувати про згоду на пропозицію (...) або що від цієї пропозиції ви відмовляється». 4 вересня Часовников повідомив ВУАК про переказ 500 крб. як гарантії розкопок — «починайте негайно роботу». Лист містив попередні умови.

Голова ВУАК академік О. Новицький звернувся до дійсного члена ВУАК і заступника голови Сергія Свиридовича Гамченка з проханням очолити розкопки в Артемівському окрузі. Якщо Гамченко відмовляється — «рекомендуйте когось із археологів». О. Новицький повідомив, що професор Харківського університету О.С. Федоровський не мав змоги працювати ані в Артемівську, ані Старобільську, де виділено кошти «бо їде за кордон і не може їх використати».

Однак початку розкопок завадило ще й те, що кудись поділися переказані 500 карбованців, про